O'QUVCHILARNI KASBGA YO'NALTIRISHDA HARRISON ASSESSMENTS DASTURINING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Qurbonova Baxtixon Qo'chqarbayevna
FarDU pedagogika fanlari bo'yicha fan doktori, professor
Xatamova Durdonaxon
Farg'ona shahar 3-sonli maktab o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'quvchilarni kasbga yo'naltirish jarayonining pedagogik asoslari hamda ushbu jarayonda zamonaviy texnologiyalarning, xususan, **Harrison Assessments** dasturining o'rni tahlil qilinadi. Mazkur dastur o'quvchilarning shaxsiy qiziqishlari, qobiliyatlari va kasbiy motivatsiyasini aniqlash orqali ularni mos kasbga yo'naltirish imkonini beradi. Tadqiqot davomida Harrison Assessments dasturining ta'lim muassasalarida qo'llanish tajribalari, uning afzalliklari va pedagogik jarayonga integratsiya qilish yo'llari yoritiladi. Shuningdek, kasb tanlashda individual yondashuvni shakllantirishda ushbu dasturdan foydalanish samaradorligi tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: kasbga yo'naltirish, pedagogik jarayon, Harrison Assessments, shaxsiy qiziqishlar, kasbiy motivatsiya, o'quvchilar, kasb tanlash, diagnostika texnologiyalari, individual yondashuv.

Bugungi kunda ta'lim tizimining eng dolzarb vazifalaridan biri — o'quvchilarning kasbiy yo'nalishini aniqlash va ularni mehnat bozorining talablariga mos ravishda tayyorlashdan iborat. Rivojlanayotgan iqtisodiyot, mehnat bozori dinamikasi va kasblarning ko'payib borayotgan xilma-xilligi sharoitida o'quvchilarni ongli ravishda to'g'ri kasb tanlashga yo'naltirish masalasi alohida ahamiyat kasb etmoqda. Shu boisdan, o'quvchilarning qiziqishlari, qobiliyatlari va shaxsiy xususiyatlarini aniqlashga qaratilgan ilg'or diagnostik texnologiyalarni ta'lim jarayoniga joriy etish zarurati ortib bormoqda.

Zamonaviy kasbiy yo'naltirish tizimida Harrison Assessments dasturi shaxsning ichki motivatsiyasi, kasbiy ustuvorliklari hamda ishga bo'lgan yondashuvlarini chuqur tahlil qilish orqali samarali natijalar berayotgani bilan ajralib turadi. Ushbu dastur orqali o'quvchilarning o'zlariga mos kasblarni tanlashlariga ko'maklashish, ularning kelajakdagi faoliyatlarida muvaffaqiyatli bo'lishlariga zamin yaratadi.

Kasbga yo'naltirish – bu o'quvchilarni o'z qiziqishlari, qobiliyatlari va imkoniyatlariga mos ravishda kasb tanlashga yo'naltirishga qaratilgan tizimli pedagogik faoliyatdir. Ushbu jarayon pedagogik psixologiya, ijtimoiy pedagogika, shaxsni rivojlantirish nazariyalari kabi sohalarga tayangan holda olib boriladi. Ta'lim muassasalarida kasbiy yo'naltirish ishlari maktabgacha ta'limdan boshlab, bosqichma-bosqich shakllanishi lozim. Bu borada o'qituvchi, psixolog va ota-onalar hamkorligi muhim o'rin tutadi.

Kasb tanlash jarayoni o'quvchilardan o'z imkoniyatlarini real baholashni, mehnat bozori talablarini tushunishni va kelajakdagi kasbiy hayotga ongli yondashuvni talab etadi. Shu bois, bu jarayonda samarali diagnostika vositalaridan foydalanish pedagogik nuqtayi nazardan zaruratga aylangan.

Harrison Assessments — bu zamonaviy diagnostik va baholash tizimi bo'lib, insonning shaxsiy xususiyatlari, kasbiy moyilliklari, mehnatga munosabati, ish muhitidagi xatti-harakatlari va boshqa ko'plab jihatlarini chuqur o'rganishga mo'ljallangan. Bu dastur 175 dan ortiq parametr asosida individual profillarni shakllantirib, eng mos kasblarni aniqlash imkonini beradi.

Dastur asosan quyidagi yo'nalishlarda ishlaydi:

- Shaxsiy xususiyatlarni aniqlash;
- Kasbiy qiziqishlar va ustuvorliklarni baholash;

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

• Motivatsion omillarni tahlil qilish;
• Mos keluvchi kasblarni tavsiya etish;
• Jamoada ishlashga layoqat va yetakchilik salohiyatini aniqlash.

Ushbu dasturdan o‘quvchilarni kasbga yo‘naltirishda foydalanish bir qator pedagogik afzalliklarni taqdim etadi:

• **Individual yondashuvni ta’minlaydi**: Har bir o‘quvchining psixologik profili asosida individual tavsiyalar beriladi.

• **O‘quvchini o‘zini anglashga yordam beradi**: Shaxsiy qobiliyatlar va kuchli tomonlar haqida chuqur tahlil orqali o‘quvchi o‘zini yaxshiroq anglaydi.

• **Kasb tanlashdagi xatoliklarni kamaytiradi**: Noo‘rin tanlangan kasb sababli yuzaga keluvchi kelajakdagi psixologik va ijtimoiy muammolarning oldi olinadi.

• **O‘qituvchi va psixologlarga qulay vosita**: Dastur natijalari asosida o‘qituvchi va maktab psixologi o‘quvchi bilan samarali ishlash strategiyasini ishlab chiqishi mumkin.

Kasb tanlashda bir nechta muhim omillarni inobatga olish zarur. Bu omillar orasida shaxsning qiziqishlari, ko‘nikmalari, psixologik holati va uning o‘ziga bo‘lgan munosabti katta o‘rin tutadi. Ushbu dastur barcha jihatlarni tahlil qilib, mos kasbni tanlashda yordam beradi. Dastur orqali shaxsning qaysi sohalarda ishlashga moyilligi va qiziqishlari aniqlanadi. Bu dastur shaxsning ijtimoiy, emotsional va aqliy ko‘nikmalarini baholash imkonini beradi, bu esa unga mos kasbni tanlashda yordam beradi. Herrison Assessement yordamida individning qobilyatlari va kasbga bo‘lgan yondashuvi aniq belgilanadi. Kasbga qiziqish har xil sharoitlarda ishlashga tayyorgarliik, muammolarni hal qilishda ko‘rsatilgan uslub va boshqa omillar kasbga mosligini aniqlashda yordam beradi. Masalan, ba’zi odamlar jamoada ishlashni afzal ko‘rsa, boshqalari esa mustaqil ishni yoqtirishi mumkin. Bu dastur, aynan, shaxsning o‘ziga xos ishlash uslubini aniqlab, unga mos keladigan kasblarni tavsiya etadi. Ushbu dastur, an’anaviy psixometrik testlardan farqli o‘laroq, ilg‘or texnologiyalarni qo‘llaydi, shaxsiyatning turli jihatlarini o‘rganish uchun ko‘plab sohalarda testlarni birlashtiradi, bu esa kasb tanlash jarayonini yanada aniq va ishonchli qiladi. Ahamiyatli jihati shundaki, bu testlarni online tarzda o‘tkazish mumkin, bu esa vaqtni va joyni tejashga yordam beradi. Shuningdek, kasb tanlashda individual xususiyatlar va mehnat sharoitlarga moslik muhimdir. Herrison Assessement dasturi orqali odamlar o‘zlarining qobilyatlarini va kuchli tomonlarini yaxshiroq tushunib, mehnat sharoitiga mos keladigan kasblarni topishlari mumkin. Bu, natijada, ishning samaradorligini va shaxsiy baxtni oshiradi.

Harrison Assessments quyidagilarni aniqlashda yordam beradi:

• Kasbiy tadqiqotlar: aynan sizga mos keladigan kasblarni topish va sizga kerakli ta'lim darajasini aniqlashda yordam beradi;
• Kasb istiqbollari: martabangiz uchun eng jozibali va qiziqarli tomonlarni belgilaydi;
• Kasb tanlash: sizni qoniqtirmasligi mumkin bo‘lgan ish jihatlarini aniqlaydi, bu sizni uzoq davom etadigan xatolardan himoya qiladi;
• Kuchli va zaif tomonlarni tahlil qilish: eng kuchli jihatlaringizni aniqlash imkonini beradi;
• Suhbatga tayyorgarlik: test natijalariga asoslanib, siz o‘zingizni intervyu beruvchilar oldida muvaffaqiyatli va ijobiy ta’sir qoldirish uchun foydali tushunchalardan foydalanishingiz mumkin;
• Kasbga yo‘naltirish: kasbga yo‘naltirish bo‘yicha batafsil hisobotlar yordamida, siz martabangizni qanday rivojlantirishingiz kerakligi haqida asosiy fikrlarni aniqlay olasiz.

O‘quvchilarni kasbga yo‘naltirish — bu ularning kelajakdagi kasbiy faoliyatini ongli tanlashlariga ko‘maklashuvchi muhim pedagogik jarayondir. Ushbu jarayonni samarali tashkil etish uchun shaxsiy

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

yondashuvga asoslangan, ishonchli va zamonaviy diagnostika vositalaridan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Shunday vositalardan biri bo'lgan **Harrison Assessments** dasturi o'quvchilarning psixologik portretini tahlil qilish, ularning qiziqishlari va kasbiy moyilliklarini aniqlash orqali ularni to'g'ri yo'nalishda kasbga yo'naltirish imkonini beradi.

Mazkur maqolada ushbu dasturdan foydalanishning pedagogik afzalliklari, ta'lim jarayoniga integratsiya qilish yo'llari va amaliy tajribalari tahlil qilindi. Tajribalar shuni ko'rsatadiki, Harrison Assessments dasturini ta'lim muassasalariga joriy qilish orqali o'quvchilarning kasb tanlashdagi xatoliklarini kamaytirish, o'z qobiliyatlariga mos yo'nalishda rivojlanishlariga zamin yaratish mumkin. Bu esa o'z navbatida kasbiy ta'limning sifatini oshirish, mehnat bozoriga raqobatbardosh kadrlar tayyorlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Rasulova, N. R., & Axmedova, Z. T. (2021). Kasbga yo'naltirishning nazariy va amaliy asoslari. Toshkent: O'zbekiston pedagogika nashriyoti.
2. Qodirov, S. (2019). Pedagogik texnologiyalar va innovatsiyalar. Toshkent: Fan va texnologiya.
3. Harrison, D. (2020). The Science of Enjoyment at Work: Using Harrison Assessments to Match People to Jobs. Harrison Assessments International.
4. Solihov, I. A. (2022). Ta'limda raqamli texnologiyalar va ularning qo'llanilishi. Toshkent: Ilm ziyo.
5. Harrison Assessments (rasmiy veb-sayti): www.harrisonassessments.com
6. Mavlonova, R. X., & Yo'ldosheva, N. T. (2020). Psixologik diagnostika asoslari. Toshkent: Iqtisodiyot va pedagogika.
7. UNESCO. (2022). Career Guidance and Counseling in the 21st Century: International Practices. Paris: UNESCO Publishing.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.